

FOAIE

пентрѣ

МШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 11.

Duminea 16. Martie.

1841.

ПРОФЕСОРІ ЛА ТЪРЧИ.

Маї painte de a da o descriere a стърї професорілор търчешї, поѣтим пе четиторїял, ка съ пѣ зїте, кѣмкѣ Алкоранѣл аре десѣтъ теологіа днтр'ѣна кѣ правїла політїчеаскѣ; пентрѣ ачеаста

Ѣлема, адекѣ правїліст, їрїст, есте пѣтїре че се дѣ deodатѣ прокопсїтѣлї дн теологіе кѣм шї дн правїлѣ; аша дар Ѣлема кѣпрїнд постѣрїме де професорї шї де жѣдекѣторї дн Търчїа, аша кѣт дела чеїа пѣлѣ ла ачеїїа есте пѣтаї о треаптѣ, шї дела жѣдекѣторї пѣлѣ ла челе маї днпалте рангѣрї а леїїї днкѣ пѣтаї о треаптѣ. Грешенце орї чїне креде, кѣмкѣ Ѣлема сѣлнт пѣтаї теології саѣ попї. Теології тревѣїе съ фїе дѣлшїї кѣ адеврѣрат, пентрѣ кѣ дн релїїа мохамеданѣ тоатѣ днвѣдетѣра де леїїї аре ачелаш теменїѣ кѣ теологіа, адекѣ Коранѣл, (кѣвѣнтѣл лѣї Dѣмнезеѣ); дар пентрѣ ачеаа дѣлшїї тот пѣ сѣлнт попї. Се пѣтеск кѣ адеврѣрат шї попїї Ѣлема, днсѣ днтр'ѣн днцелес фоарте депѣртат (се паре кѣ маї пѣлнт прїн авѣл); днсѣ тоатѣ стареа попеаскѣ, ла каре се пѣтерѣ Ітам (ростїторїї), Мѣсїне (стрїгѣторїї ла времеа рѣ-

гѣчѣнїї дн minarete), Хатїве (четиторїї рѣгѣчѣнїї де троп вїнерае), маї пе зрѣтѣ шї кѣлзгѣрїї се deosївеск де стареа днвѣдеторїлор, че кѣпрїнде дн сїне пѣтаї пе професорї шї пе жѣдекѣторї прїн ачеаа, кѣ стареа попеаскѣ п'аре нїчї зн дрепт де а кѣпрїнде постѣрї шї рангѣрї де челе гресе, каре Ісламѣл ле дѣ пѣтаї оаменилор прокопсїдї шї кѣлтївадї. Стареа че се пѣтешѣ попеаскѣ, днкѣт кѣпрїнде ачеаа сїнгѣр пе шервїторїї мошеїлор, пе їтамї шї пе предїкаторї, пѣ есте доарѣ нїчї днтр'ѣн стат кѣ їнфлїнцѣ маї пѣдїпѣ, днпротївѣ стареа днвѣдеторїлор нїчї днтрѣ о монархїе (афарѣ де Хїна) п'аре вазѣ шї їнфлїнцѣ політїчеаскѣ аша маре, ка токма дн Търчїа. Днтре амвеле ачесте стѣрї сѣлнт дервїшїї кѣ шеїхїї, карїї дѣк о вїацѣ коптемплатївѣ, днсѣ шї ачеїїа токма аша пѣдїп аѣ калеа дескїсѣ ла постѣрїме челе вогаѣ де професорї шї де жѣдекѣторї, ка шї попїї, декѣтѣва еї дн стареа професореаскѣ пѣ вор слѣжї дн чепѣнд дела чеа маї дн жос треаптѣ дн сѣс. Ачеастѣ днпїнтаре саѣ кѣм їам зїче промодіе се пѣтешѣ лапцѣл Ѣлемалїлор, адекѣ а прокопсїдїлор, шї дн днпѣрѣдїа останѣ Мохамед II. сѣлвїторїїл Констатїнополѣлїї їаѣ organizat

маї дитѣѣ. Фіиндкъ ачест лапц а Ълемаллор дичинде ші кѣпринде тоатъ машина ші тоате ашезѣминтеле стателѣи о-стан, дѣинд ші пѣпѣ дн зѣоа де астѣзі пѣр-дѣле че америндѣ кѣтропире, аша о кѣ-поащере маї де апроане ал ачелѣи лапц не есте ші ноаѣ вечинлор Тѣрчіеї дѣн маї тѣлте сконѣрї тревѣинчоастъ.

Дѣдатъ дѣпѣ ровїреа Константїно-полѣлѣи Мохамед II. префѣкѣ опт дѣн че-ле маї де фѣрѣте вїсерїчї дн мошеї ші лѣпгѣ ачелеаш ашезѣ опт школї дѣнал-те, спре а ле кѣрор дѣнере с'аѣ орѣндѣит венїтѣрїле вїсерїчїлор. Дѣпѣ че дѣнсел маї тѣрзіѣ зїдї мошеа че поартѣ нѣтеле лѣи, сїпгѣр лѣпгѣ ачееа ашезѣ опт школї дѣналте (Medrese), ші професорїлор (Mѣ-derpic) дела ачесте ле дѣдѣ плѣдї маї вѣне де кѣт ла тоате челелалте. Ашезареа дескї-лїнїтелор тревте ла постѣрїле професоренцї ші ашезареа дѣтревцї лор хїерархїї аѣ фост лѣкрѣл тарелѣи vezir Махмѣд папша. Стѣден-дїї се нѣмїрѣ Талїв, адекѣ дорїторїї (де дѣиндѣ), саѣ песте тот Сѣхте адекѣ аршїї, кѣчї еї ардеа де їзвїреа дѣинделор. Пентрѣ еї фѣ дѣнгрїжїт, ка дн зїдїрї алѣтѣреа сѣ ка-пете храпѣ ші лѣкаш. Кїрсел дѣнвѣдетѣреї лор кѣпринде зече дѣинде: грѣматїкѣ, сїп-такс, логїкѣ, метафїзїкѣ, фїлологїе, тропї-кѣ, стїлїстїкѣ, реторїкѣ, ѣеометрїе шї а-стронотїе, дѣпѣ але кѣрор сѣвѣршїре се нѣмїрѣ еї Данїшменде, адекѣ дѣрвїдї кѣ дѣиндѣ, шї дн ачестѣ старе, саѣ шї ка репетїторї (Mѣid) дѣнвѣца не алдї стѣ-дендї тот ачелеаш дѣинде, каре ле петре-кѣсерѣ дѣншїї. Дѣн Данїшменде ретѣн даскалї пентрѣ класеле де жос, саѣ се фак шї Ітатї, ла каре нѣ ле тревѣїенде врео дѣиндѣ маї 'налтѣ, дар ачендїа нїчї нѣ пот

фї дѣнпайнтадї ла граселе постѣрї де Мѣ-derpic шї Молла. Пентрѣ ачестеа се постѣнче дѣнвѣдареа дѣинделор їзрїдїче шї тревтатѣ дѣнпайнтаре не калеа Ълемаллор. Kandıdacıı ла астфелїѣ де постѣрї се зїк Мѣласїт. Постѣрїле де Мѣderpic аѣ фѣндадїе де доаѣзечї пѣпѣ ла шаїзечї а-спрїї венїт кѣрат не зї. Доарѣ нїкїрї а-фарѣ де Англіа професорїї нѣ сѣлїт аша вїне плѣтїдї ка ла Тѣрчї. Дѣпѣ тѣсѣра лефїї че о траг, професорїї се нѣтеск До-аѣзечерї, Треїзечерї, Патрѣзечерї, Чїнчїзечерї, Шаїзечерї. Професорїї дела челе опт школї фѣкѣте лѣпгѣ мошеа лѣи Мохамед плѣтїдї кѣ кѣте чїнчїзечї аспрїї не зї, се нѣтеск оптарїелѣ, шї жоакѣ ролѣ дн їсторїа дѣнпѣрѣдїеї оста-не, ка шї опт раїѣрї а прокопсїендїеї. Плата шї рангѣл Мѣderpicлор се тѣсѣрѣ дѣпѣ вреднїчїа дѣиндїеї дѣн каре тревѣїе сѣ деа-прелекцїї. Аша Доаѣзечерїї дѣнвѣдѣ чева dogmatik, треїзечерїї реторїкѣ, патрѣзечерїї леїле чївиле, чїнчїзече-рїї традиїїле профетѣлѣи, шаїзечерїї ексегесел (тѣлмѣчїреа) коранѣлѣи. Афа-рѣ де дѣинделе маї палте реторїче шї ме-тафїзїче, але кѣрор елементе се дѣнвѣдѣ шї дн класеле маї де жос, катедреле че-ле маї 'налте кѣпрїнд патрѣ ратѣрї а ле дѣинделор лецїї, адекѣ теологїе, правїлѣ, традиїе шї тѣлмѣчїреа скрїптѣреї. Нѣ-маї вн Мѣласїт, кареле аѣ фѣкѣт кѣр-сел ачестор дѣинде дн време де нпалте анї, шї аѣ нѣтѣт ста ла вн ексамен стрѣнс, аре промоцїе ла врепн пост де Мѣderpic саѣ де жѣдекѣторїѣ. Мѣderpic де рангѣл чел маї дѣналт се нѣтесче Молла кѣ кон-дїїе. Тїтѣла де Молла се кѣвїне сїп-гѣр ла челе маї дѣналте рангѣрї де жѣде-

кѣторій, каре фортеазъ класа прімаръ ши маї де фрѣпте дін челе чінчі класе а Ълемаліор.

Сѣлеіман I. чел маре адѣсе хіерархія професореаскъ ла о старе ши маї десѣвѣршігъ. Прін дѣпсѣл ажѣпсеръ Ълемаліі, ка кор дѣтѣторіѣ де леці кѣм сѣпт еї, ла ачеа треаптъ де о перфекціе органикъ, че фѣ дп старе а рѣзіма статѣл дп контра тѣтѣрор ісвїрілор дін афаръ пѣпъ ла Махмед II., ва кіар пѣпъ асѣзї. Дѣвѣпѣтѣдіріле лѣї Сѣлеіман прівіръ маї тѣлт организареа Мѣдеррілор, адекъ а ректорілор дела колеціѣрї. Зече трепте, дінтре каре нічі зна пѣ се пѣтеа сѣрї, треѣзіа сѣ факъ тоці карїі вреа а фї дпѣлѣцаці ла ранѣріле челе маї дпналте а леціі. Ачела каре пѣ авеа кѣраж саѣ воїе а трече прін тоате, ера сіліт а се тѣлѣтмі кѣ постѣрї де жѣдекѣторї сѣвордінаці. Дѣпсѣ тоці Ълемаліі марї ши нічі, іаѣ парте ла челе доаѣ прівілеціѣрї марї а скѣтірїі де дажде ши а сігѣрїтѣціі де авере пентрѣ фаміліле лор, дпкѣт адекъ ачееа нічі одатъ пѣ трече ла фїскѣс. Аша сіпѣра арістократіе а дппѣрѣціеї остапе, адекъ стареа дпвѣдеторілор ши а жѣдекѣторілор, есте статорнічігъ прін авѣцііле грѣтѣдіте дін пеам дп пеам ла фамілііле челе марї а Ълемаліор, ши лецеа де а пѣ трече песте врео треаптъ, се ватѣтѣ сіпѣр прін ачееа, кѣмкѣ фїї челор марї, дпкъ дін леагѣн сѣпт скрїші дп пѣтѣрѣл Мѣдеррілор, дпкѣт пѣпъ аѣ ажѣпс дп врѣста жѣпіеї, дѣпшії стаѣ пе о треаптъ де зпѣл дін ранѣріле челе дпналте.

Дп капетѣл ачестеї а поастре дескрїерї, поате чїнева фаче дптревареа: Да-

къ шкоалеле дпкъ дін веакѣл ал чінчіспре-зечелеа аѣ фост аша віне организате ла Османї, кѣм аѣ ретас еї аша де мінѣпе дпдѣрѣпт. Респѣнсѣрї ла ачеаста пот фї поаѣзечї ши поаѣ, дар пої сѣ фїм кѣ зпѣл тѣлѣзміціі. Тѣрчіі пѣ треѣзіа сѣ деа дпдѣрѣпт, чї пѣмаї сѣ стеа ла зп лок, пѣпъ кѣнд алте націі алергарѣ пе калеа кѣлтѣреї дпнапте. Лор аша лі с'аѣ дп-тѣмплат. Оарѣа кредінѣзъ, кѣмкѣ лецеа лѣї Мохамед кѣпрінде дп сіне тоатъ перфекціа, ла каре ар пѣтеа ажѣпѣе вреодатѣ пѣтерїле дѣхлѣї отенеск, фанатїсѣл чел аша тѣлтѣ време пестѣмпѣрат, кѣ каре апѣрарѣ еї максїмеле ачелѣї пророк ши непорок, дпцелепт ши дпшелѣторіѣ, п'аѣ пѣтѣт авеа алте реѣлтатѣрї, декѣт каре ле ведем кѣ окїі пощрїі пѣпъ дп зіоа де асѣзї ла дѣпшіі.

В I E N A.

Вїена, (лѣт: Vindobona), зна дін челе маї векі четѣціі пемѣціі, каре ка ши алтеле маї тѣлте, с'аѣ рїдікат дін стаціа, че Романїі о кѣпрїнесѣрѣ аїчі дін време спре а допні песте Дѣлѣре, ши каре сѣпт Авѣгѣст ши пѣпъ ла Веспасїан тотдеазна кѣпріндеа зпѣл саѣ доаѣ легіоане. Веакѣл ал чінчілеа пѣсе кѣ адеѣрѣрат допнірїі Романїлор капет, дпсѣ соартеа колонїлор мїлітаре пѣ фѣ хотѣрѣгъ прін арме, чї прін трактате. Спре дпфлорїреа ачелораш адаосе маї вѣртос крещїнісѣл, каре дела веакѣл ал чінчілеа дпкоаче аѣ маї десѣлѣѣтѣчїт пе попоаре деалѣпгѣл Дѣпѣрїі. Дп апѣл 791 Австріа дппреѣ-

(*)

пъ къ Виена къзъ дп пѣтереа лѣ Карол челѣи маре; ел zиди аколо вѣсерикъ ши дп-тетеиѣ зп мархѣонат (Markgrafschaft). Хенрик II. пѣмит Іасониргот, мархѣо дела 1141, пѣсе пиатра фѣндаменталъ пентрѣ вестѣта вѣсерикъ а сѣ. Стефан, ла 1160 zиди ел о четѣдѣие (Burg) саѣ rezidingъ дп Виена, ла локѣл знде есте аствѣзи канцеларѣа де рѣсвоѣѣ. Ачелаш фѣ пѣмит де кѣтрѣ дп-пѣратѣл Фридерик I. сѣпт кондиѣи фавора-виле дѣкъ (Herzog) де Австриа де сѣс ши де жос. Маѣ тѣрзиѣ Виена къдѣигъ мѣлт къ ачееа, кѣткъ дела Максимилиан I. дп-коаче се фѣкъ статорника rezidingъ а дп-пѣраѣилор церманѣ, ши де аѣ вѣне, кѣткъ четатеа ачееаста пѣ маре дп сѣне, кѣпрѣнде о дптѣндере аша маре прѣн орашеле дпн афарѣ (Vorstadte). Де знде 'шаѣ лѣ-ат Виена пѣмеле сѣѣ, критѣка п'аѣ пѣтѣт дпкъ 'хотѣрѣѣ. Виена заче сѣпт 48⁰, 12¹. 32¹¹ де лѣдѣме ши 34⁰, 2¹, 16¹¹ де лѣдѣ-меа цеографѣкъ ла поала мѣнтелѣи Kahlenberg, 522 пѣчоаре маѣ сѣс ка мареа, пе малѣл дрѣпт ал Дѣпѣрѣи, къѣи каналѣл чел дп гѣст дптре четате ши дптре Лео-полдѣнтат есте дескѣс пѣмаѣ дела 1598. Дп ачеста се варсѣ рѣѣрѣле Виена, Алсервах ши каналѣл де Neustadt. Кліма Виенеѣ есте фоарте пестаторникъ ши зѣле къ тотѣл фѣрѣвѣшт авѣапоѣи пѣмера 40 пете ап. Пентрѣ Виена есте о педѣапсѣ маре пѣлвѣреа чеа де пѣрѣвѣреа, че прѣчѣнѣ-ѣеще десе воале де окѣи ши де пѣлѣтѣнѣи. Дппреѣѣѣрѣмеа (перѣферѣа) четѣдѣи къ челе 34 махалале, къ Augarten ши къ Prater фаче 15,538 стѣпжѣни саѣ апроапе лапатрѣ милѣрѣи пѣтѣдѣи. Виена аре песте 8200 касе, 53 вѣсерѣчѣи ши капеле, дп-тре каре сѣпт доаѣ греко-рѣсѣрѣтене ши

доаѣ протестантѣче, доаѣ сѣнагоде, — мѣ-газѣме ши алте zидѣрѣи пѣ се сокотеск. Четатеа дпн лонтрѣ есте кам ла мѣжлок ши се деспарте де орашеле дпн афарѣ прѣн зп шанѣ де 40—60 пѣчоаре дпналт къ зп-спрече вастаѣе ши къ 12 порѣдѣи, къ о гроа-пѣ латѣ ши къ Glacis, 600 пашѣ де лат. Челе 127 ѣлѣдѣи марѣ (Strassen) маѣ тоате сѣпт стрѣмте ши пѣрегѣлате. Дптре челе 20 пѣаѣе пѣмаѣ аша пѣмѣта Hof (кѣрте) есте чеваш маѣ маре (426 п. лѣнг, 231 п. лат), ши пѣмаѣ мѣкѣл Josephsplatz, къ статѣа лѣи Іосѣф II. кълѣрѣеще, есте дпкѣп-ѣѣѣратѣ де zидѣрѣи фѣрѣмоасе. Graben ши Kohlmarkt сѣпт челе маѣ вѣи ши маѣ еле-ганте пѣрѣдѣи а ле четѣдѣи. Дптре 123 палатѣрѣи маѣ пѣмаѣ ачелеа сѣпт де архѣте-ктѣрѣ маѣ гѣстѣоасѣ, каре леаѣ zидѣт Фишер дп веакѣл трекут, дпсѣ Виена къ атѣт есте маѣ богатѣ де касе прѣвѣте солѣд ши къ гѣст zидѣте. Сѣпт гѣбернѣл рѣ-посатѣлѣи Дппѣрат Франѣск I, Виена къдѣигъ фоарте мѣлт прѣн лѣрѣѣреа маѣ мѣлтор ѣлѣдѣи, прѣн ашезареа де алеѣѣрѣи пѣ вастаѣе (пе каре франѣозѣи ле дѣрѣжѣмасѣрѣ, дпсѣ акѣта ѣар' сѣпт rezidѣте), пе гласѣ, прѣкѣт ши прѣн мѣлте zидѣрѣи пѣвлѣче мѣ-рѣе. Лѣтѣнарѣеа, парѣоасеала ши кѣрѣѣѣ-пѣа ѣлѣделор есте преа де дпсѣмнат. Тоатѣ четатеа, дрѣмѣл де карѣ дппреѣѣѣр де гласѣ (песте 40,000 стѣпжѣни пѣтр): ши ѣлѣделе де фѣрѣнте а орашелор дпн а-фарѣ сѣпт парѣосѣте къ гранѣт. Четатеа ши маѣ тоате махалалеле аѣ канале сѣпт-пѣтѣжѣнтѣѣи, каре спалѣ пѣкѣрѣѣѣме дп Дѣпѣре.

Zидѣрѣме челе маѣ дпсѣмпате дп Виена сѣпт: Вѣсерѣка сѣ. Стефан, пѣмаѣ дп веакѣл ал 16-леа сѣвѣѣрѣшѣтѣ дп форма са

de акъта. Ачеастъ вісерікъ есте де 333 пічоаре лѣпгъ, 222 п. латъ ші 105 дп-палтъ, аре 38 алтаре, зн канцел мінѣнат, органе сдравене, маї мѣлте мормінте, дп-тре карс е ші саркофагъл чел мінѣнат де мармор алѣ Фрідерік III. Вестітѣл тѣрп, чел маї таре дп Европа, аре дпнѣлѣме де 428 пічоаре, фѣ дпченѣт де маїстѣрѣл Венѣла пела 1360 ші ла 1433 съвѣршіт де X. Бѣхсвазм. 753 трепте ші треї скѣрї дѣк дп сѣс. Дп тѣрп спѣхнзѣръ зн кло-пют де 402 тѣжї греѣ, каре фѣ вѣрсат ла 1711 дпн тѣвѣрї тѣрчешї. Бісеріка Реденторїцілор ла Maria Stiegen зідітѣ ла 1412, де кѣрѣнд репоїтѣ, аре зн тѣрп фоар-те фѣрѣмос 180 пічоаре дппалт. Бісері-ка кѣлѣгѣрїлор Авѣгѣстіанї, аре дп лоп-трѣл сѣѣ вестітѣл монѣмент а Архїдѣче-сеї Марїеї Крїстінеї, фѣкѣт де Капова. Дпнтре вісерїчїме маї поаѣ е де дпсепнат вісеріка сѣ. Петрѣ, дѣпѣ моделѣл чеї дпн Рома, вісеріка сѣ. Карол ші сїмпла ві-серікѣ а кѣлѣгѣрїлор Капѣчїнї кѣ крїпта дпмпѣрѣтеаскѣ. Палатѣрї дпсепнате сѣнт; аша пѣмїта канцеларїе дпмпѣрѣтеаскѣ ші вївлїотека кѣрѣцїї, — амѣндоаѣ фак парте дпн резїдїнда дпмпѣрѣтеаскѣ, каре дп сїне фаче зн тот переѣлат векїѣ; каса де ма-їорат ші палатѣл де варѣ а прїнѣлѣї Ліх-тенштан, палатѣл камерїї дпмпѣр., (галерїа де ікоане (Belvedere), інстїтѣтѣл по-літехнїк, Josephinum, Theresianum, поар-та дела Burg зідітѣ ла 1822 де Новїлі, де каре е фѣкѣт ші темплѣл лѣї Theseus кѣ грѣпа лѣї Капова ш. а. Каса чеа маї ма-ре есте а лѣї Starhemberg, каре кѣпрїнде дп лоптрѣл сѣѣ 220 лѣкаше (дпкеперї). Віена пѣтѣрѣ 71 подѣрї ші пѣнѣцї, дпнтре каре патрѣ сѣнт пе ландѣрї, доаѣ де піа-

трѣ, доаѣ пе стѣлпї. Дпнтре орашеле дпн афарѣ Wieden есте чел маї таре кѣ 892 касе. Jaegerzeile, Mariahilf, Schottenfeld сѣнт маї вїне зідїте.

Дпнтрепѣл кѣ гарнїзонѣл мїлітѣреск (каре фаче 14,000) ші кѣ стрѣпїнї (ка ла 5000) Віена пѣтѣра пела 1834: 345,253 лѣкѣиторї, дпнтре ачешїа 10,000 сѣнт про-тестанѣцї, 1000 де лѣдеа гречееаскѣ, 1600 ісраелїдї; маї дпколо 800 попї, 4000 по-вїлї, 5000 дереѣгѣторї (амплоїаѣцї), 1500 вїртанї, 30,000 слѣжїторї ш. а. Дѣпѣ со-котелї фѣкѣте дп кѣрс де 23 апї дп Віе-на се фак 2519 кѣвѣпїї, се паск 12,054 шї тор 13,779 пе зн ап. Фемеї дп Віена сѣнт маї мѣлте дѣкѣт вѣрѣваѣцї. Дпнтре тоате четѣдїле ѣертмане Віена араѣ чеа маї вїе ікоанѣ прїн [конкѣррїнда де ѣер-манї, Славї (маї де тоате діалектеле), Ма-гїарї, Італїенї, Сѣрѣвї, Гречї ші Тѣрчї. Віенезѣл есте прїетїпѣл вїедїї соѣїале ве-селе ші сепїне, фѣрѣ дпсѣ ка сѣ фїе дѣп-стѣл аша фѣрѣ інтерес пентрѣ треѣвїнде-челе маї дппалте а ле дѣхѣлѣї, дѣпѣ кѣм дп дескрїа знїї пѣпѣ акѣм. Есте адеѣвѣ-рат, кѣмкѣ дп пропорѣїе кѣ пѣтѣрѣл лѣ-кѣиторїлор Віена мїстѣїенѣе фоарте мѣлѣтѣ мѣпкаре ші вѣтѣрѣ, пѣ ка Парїсѣл спре-пїлѣ. Де ачї вор знїї а дпкеїа, кѣмкѣ храна дѣхѣлѣї поате сѣ фїе маї пѣдїпѣ. Се поате дпсѣ доведї, кѣмкѣ віенезѣл мѣп-кѣ ші беа, пентрѣкѣ аре кѣдїгѣрї, аре дпн че плѣтї, дпн протївѣ парїсіанѣл ар-мѣпка маї мѣлѣтѣ карне ші ар беа маї мѣлѣт вїп саѣ вере, дар пѣї ажѣпѣе венїтѣл.

Вїена пѣтѣрѣ 75 шкоале пѣвлїче кѣ 30,000 школарї, ла каре се маї адаогѣ 77 шкоале пентрѣ фетїде ші треї гїмна-зївѣрї кѣ 1500 школарї. Унїверсітатеа дп-

темеіатъ ла 1365 prin Рѣдолф IV., ла 1622 датъ Іезвїділор, ла 1756 сѣнт Марїа Терезіа кѣ тотѣл реформатъ prin van Swieten, нѣмѣръ 56 професорї шї 28 Асістенці, карїи траг песте 100,000 ф. арц. платъ; аре песте 2000 стѣденці де рѣнд (ordinarii) дїн каре 800 траг stipendium маї мѣлт ка 40,000 фл., шї 1900 екстраординарї. Кѣ зніверсітатеа стаѣ дн комѣнкаціе доаѣ алѣмпатѣрї, зпѣл institutum sublimius пентрѣ попїи де мїр, шї алѣл институт ал протестанцілор пентрѣ теолоці, грѣдіна ботанїкѣ (песте 10,000 фелїѣрї де планте), мѣзеѣл патѣралелор, анатомїк, патолоцік, кїрѣргїк, институтѣл медїцінал пентрѣ віте кѣ коллекціи преа богате, тѣрпѣл де астронотїе, кабинетѣл фісікал шї економїк. Маї днколо дн Віена есте о академіе пентрѣ новїлі (Ritter-academie), кѣ цїїнде гімназіале, філософіче шї ієрїдїче, аре 33 професорї, 148 алѣмнї, — о академіе а лїмбелор орїентале, академіа медїціно-хірѣргїкѣ (Josephinum) кѣ 12 професорї шї кѣ 550 стѣденці, академіа де инженерї кѣ 15 професорї шї 200 алѣмнї, доаѣ конвїктѣрї, треї пензіонае де фетїце, академіа артелор фортѣтоаре кѣ 17 професорї, 1200 школарї, днтре каре пе тот анѣл се днпарт кѣте 1550 ф. премїи, зп консерваторїѣ де мѣзїкѣ кѣ 20 професорї шї 350 школарї, зече шкоале пѣвлїче шї 22 прївате де мѣзїкѣ, зп институт полїтехнїк кѣ 18 професорї шї кѣ 700 школарї ш. а. Тоате ачестеа институтѣрї дншї аѣ вїблїотечїле лор пропрїе, коллекціїле тревїнчоасе ла институтїе, днтре каре сѣнт челе маї вреднїче де днсетнат ла Іосефїнѣм, ла академіа де жєні, ла чеа де артѣ, ла консерваторїѣ шї

полїтехнїк. Песте тот Віена є вестїтѣ де фрѣмоаселе шї богателе сале коллекціи де тот фелїѣл, каре тоате кѣ о лїбералїтате нѣ преа обїчївїтѣ стаѣ пѣвлїкѣлї ідескїсе фѣрѣ нїчї о платѣ. Челе маї де фрѣнте вїблїочечї сѣнт: вїблїотека кѣрцїи днпѣрѣтецїи, днтрѣ о саль потпоасѣ, 240 п. лѣпгѣ шї 54 п. латѣ, шї дн маї мѣлте сале матерале кѣ 300,000 томѣрї, 13,000 мапѣскрїсе, 8000 інкѣнавѣле шї дотаціе де 19,000 фїорїні арц.; вїблїотека зніверсітѣцїи кѣ 104,000 томѣрї, чеа дела архївѣл де рѣсвоїѣ кѣ 22,500 том: шї 3000 карте, ла терезіан кѣ 30,000 том:, ла академіа орїенталѣ кѣ 800 том: де кѣрцїи орїентале шї 15,000 мапѣскрїсе; вїблїотечїле прївате а днпѣратѣлї кѣ 60,000 том: а Архїдѣчїи Карол кѣ 20,000 том:, а прїнцѣлї Естерхазї кѣ 36,000, Ліехтенштаїн 40,000, Меттернїх 24,000, Шварценберг 40,000 томѣрї ш. а. Віена нѣмѣръ 25 лїберерї, треї вїблїотечї кѣм ле нѣтїм де днпрѣмѣтат шї 21 тїпографїи. Днпѣрѣт: кабинет а патѣралелор днпрезпѣ кѣ мѣзеѣл бразїліан нѣмѣръ ла 49,000 вїетѣцїи, ла 50,000 фелїѣрї де планте шї песте 43,000 вѣкѣцїи де мїнерале. Цїїнде челе патѣрале шї анѣмїт ботанїка аѣ дн Віена прец маре. Кабїнетѣл днпѣр: де нѣмїстатїкѣ шї де антїчїи аре 2000 бронзѣрї, 1300 вазе дїн векїе, 103,000 вѣкѣцїи де ванї векї, 2000 камїе (петрїи кѣ доаѣ колоаре); дар де статѣе є сѣрак. Вістїерїа днпѣрѣтеаскѣ, вестїта коллекціе амбразїанѣ, арматентарїѣл днпѣрѣтеск шї чела ал четѣденїлор (116,000 арте) кѣпрїнд антїчї мѣлте. Архївѣл статѣлїи есте фоарте богат нї де маре прец. Галерїи де ікоане се афлѣ кѣтева богате шї фрѣ-

moase: din ачелеа поменім сінгър велведе-
дере чел дупърътеск кѣ 2500 пѣтере, а-
пої а академіеї, а лѣї Лихтенштайн, Естер-
хазї ш. а. Мѣзея технологїк дуптемѣят
де дуппратѣл Ferdinand есте фоарте
фрѣмос кѣ 50,000 възкѣдї. Соціетѣцї дп-
кѣ сѣнт, кѣт: соціетатеа економїкѣ, ме-
дїчно-хїрѣргїкѣ дела Іосефїнѣт, академіа ар-
телор, соціетатеа де мѣзїкѣ, каре іарна
дѣ кончерте марї (ші 1000 інстрѣменте
деодатѣ), зече соціетѣцї пентрѣ мѣзїка
бісерїчеаскѣ, зна де флорѣріе, о соціетате
негѣдетореаскѣ ш. а. Віена аре нѣмаї
чїпчї театрѣрї, дпсѣ се фак продѣнцїї пе-
тоатѣ зїоа. Чел дїн Burg есте пентрѣ
драмѣ, дп прївінѣа персоналлїї де актерї
есте чел дїн тѣїѣ дп Цертманїа, пагѣѣѣ
кѣткѣ каса е кам стрѣмѣтѣ; театрѣ дела
Kärntnerthor е пентрѣ опере шї балет;
чел дїн Леополдштатт пентрѣ пород.

Прекѣт шї пе аїреа дп монархїе, а-
ша шї дп Віена індѣстріа дп времіле поа-
стре аѣ фѣкѣт дппаїнтѣрї дпсепнѣтоаре.
Дп Віена се афлѣ 120 фабрїчї, песте 7000
мещеншгѣрї комерчїале шї 14,000 аша
пѣміте де поліціе. Челе маї дпсепнате
продѣктѣрї але індѣстріеї віенезїлор сѣнт:
тѣрфї де вѣтѣбак (30 машїне де торс),
мѣтѣсѣрїї (8000 рѣсѣоаїе), шалѣрї, тѣрфї
де фер, де галантерїе, мѣсѣрїї, каленцї,
фортепїано, де каре маї віне ка 1000 ес
дп цѣрї стрѣїне, флаѣте, чеасорнїче ш. а.
Дп маїфактѣра дпшпѣрѣт: де порѣцеланѣ
лѣкрѣ врео 300 оаменї. Е вреднїкѣ де
дпсепнат фабрїка дп каре се варсѣ шї
се сѣледереск тѣнѣрїле, прекѣт шї фа-
брїка де пѣцїї. Віена есте чентрѣл него-
цѣллї австрїак шї пентрѣ цѣрїле дїн афа-
рѣ о пїацѣт маре де трансїто; апроане ла

1,500,000 мѣжї де марѣѣ віп песте ап,
дїн каре 82,000 мѣжї сѣнт трансїто. Ва-
та прїмарѣ прїїмеще песте 2½ мїліоане
ф. арц. Челе доаѣ тѣргѣрї че се фак пе-
сте ап, нѣ преа сѣнт дпсепнате, дїн прї-
чїпѣ кѣ врео 150 фабрїчї дїн провинцїї
дпшї аѣ денó а лор дп Віена. Песте тот
Віена нѣмѣрѣ 5000 негѣдеторї, дїнпре ка-
рїї 93 сѣнт марї, 82 тѣрчещїї, патрѣ гре-
чещїї. ш. а. Спуре ажѣторїада комѣніка-
цїеї есте верса (Börse) дпшпѣрѣтеаскѣ,
зїнде се дптѣлнеспк негѣдеторїї, шї банкѣл
націонал. Ашезѣмїнтеле Віенїї пентрѣ сї-
гѣрїтатеа шї рѣндѣл вѣн сѣнт де модел.
Фокѣрї марї авїа есте кѣ пѣтїнцѣ сѣ се
дптѣшпїле. Мїліцїа дїн четѣдешї органи-
затѣ стѣ дїн 9500 фечорї. Полїцїа аре о
трѣпѣ де 600 армацїї. Гарнїзонѣл де лі-
ніе стѣ дїн доаѣ реїїменте педестрїме,
доаѣ реїїм: кѣлѣрїме, чїпчї баталїоане де
гренадїрї, 12 компанїї де артїлерїцїї, чїпчї
комп: де бомбардѣїторї шї дпкѣ алцїї,
тоцї дп 11 касармїї ашезацїї, дїн каре чеа
маї маре прїїмеще дп сїне 6000. Тем-
пїцїї аре Віена патрѣ, прекѣт шї о касѣ де
лѣкрат шї алта пентрѣ чеї де дпдрепнат.
Дп прївінѣа інстїтѣтѣрїлор санїтаре шї фѣ-
кѣтоаре де віне Віена нѣшї афлѣ пѣреке. Дп
а. 1835 се пѣтера 310 медїчї, 148 кїрѣргї,
190 моаше, 40 спїдерїї (апотечїї). Спї-
талѣл чел маре нѣмѣрѣ 131 одѣї шї 3000
патѣрї; — каса пѣвѣнїлор, чеа пентрѣ пѣ-
скѣтоаре шї алта пентрѣ прїнчїї афлацї се
сокотеще екстра. Спїталѣрї прївате сѣнт
маї тѣлте, іар чела а кѣлѣгѣрїлор Місе-
рїкордїанї сїнгър прїїмеще ла 3000 волнавї,
фѣрѣ нїчї о дескїлінїре де релїцїе саѣ де
старе; кѣлѣгѣрїделе Місерїкордїане шї Е-
лісабетїнеле дпкѣ цїн спїтале пентрѣ фе-

меї. Бъї дн Вiena сѣнт мѣлте, днсъ ле маї липсеце кѣте чева. Инститѣтл чел дмп. de сърачї днгрїжеце пентрѣ 3000 дѣндѣ ле ажѣторїѣ пе лѣнѣ. Каса de орфанї кре-ще кѣте 3400 прѣнчї пѣнѣ дн апѣл ал 14-леа. Инститѣтл сѣрдо-мѣдїлор нѣмѣрѣ 70, а орбїлор 30 алѣтнї; 14 касе пѣвлїче окротеск 3000 пепѣтїнчоншї, сечї, олодї, доаѣ касе de инвалїзї 636 оаменї. Маї дн-коло се аѣлѣ днкѣ 13 инститѣтѣрї de пен-сїон, о спаркаса, о касѣ de дмпрѣмѣта-ре, доаѣ инститѣтѣрї сїгѣрїсїтоаре асѣпра фокѣлї.

Вiena е вестїтѣ шї пентрѣ нѣтероасе-ле локѣрї de петреканїе, прекѣтн шї пеп-трѣ весела вїацѣ че домпеще песте тот. Дїн 1500 оспетѣрїї пѣдїне сѣнт фѣрѣ мѣ-зїкѣ. Дн карпевал се фак кѣте 800 балѣрї, ла каре вїнѣ песте тот кѣтрѣ 300,000 оаменї. Прїмѣвара есте Вiena маї вїе, пѣнѣ кѣнд повїлїмеа н'аѣ ешїт ла тошїї аѣарѣ, шї а-тѣнчї Prater, ачел мїнѣнат алеїѣ шї пѣдѣре de 1½ чеас есте пѣакѣтл чел стрѣлѣчїто-рїѣ а вїедїї Вїенезїлор. Цїнѣтл дмпредїѣр de Вiena е фоарте фрѣмос. Сателе челе de-се шї фрѣмоасе маї вѣртос каре сѣнт дм-предїѣр de Schönbrunn (локѣл петречерїї фамїліеї дмпѣрѣтецїї вара), даѣ лѣкѣнцѣ шї петреканїе ла мѣлцїмеа четѣденїлор маї авѣдї. Laxenburg нѣ департе de Вiena кѣ мїнѣнатл сѣѣ парк, їар маї вѣртос Ваден кѣ вѣлїе сале de пѣчоасе траѣе пе сѣнѣ-тошї ка шї пе чеї пе сѣнѣтошї ла сїне.

(Дѣнѣ їсвоаре сїгѣре).

АША МЇ А ФОСТ ЪРСІТА.

Сѣ kred шї еѣ ѣрсїтеї, че лѣмеа амѣеде,
Кѣнд ѣнѣїаї дѣ тоате, пре алѣл л'а лїпсїт?

Ка мѣта чеа вїклеапѣ че пре знѣл їѣвѣе,
Пре алѣл дн департѣ de сїнѣл чел їѣвїт;
Ка соареле чеїн тїнде а са дѣлче кѣлѣзѣрѣ
Ла вѣї, ла лѣнчї шї шесѣрї, de дѣалѣрї 'н а вїтат.
Пре мѣнцї нѣї днкѣлѣеде, еї нѣ'с алѣї фѣнтѣрѣ.
De шї е маї апроане de дѣнсеа а лор стат.
Аша шї еѣ ѣрсїтѣ! петрек зїлеле теале
De парте de че зїчем дн лѣме ферїчїт.
Нѣдеждеа mea спре вїне, е зн сѣспїн de жеале,
Че поаптеа се дешѣапѣгѣ, шї'н зї н'аре сѣжрїнїт.
De че'мї рѣсарї тѣ соаре, шї кѣї трїмїдїї лѣмїнѣ?
Ла знѣл, че дн пещерї адѣнчїї е їсронїт,
Ла чела, че дїн леагѣн нѣ аре зї сенїнѣ,
Пре каре мѣта'н фашѣ de тїк ла амѣрѣт?
Ла че вїї прїмѣварѣ, сѣ'мї трѣндѣвѣдїї вїїаца?
Маї вїне'мї есте їарна, прїн Полї а рѣтѣчї;
Кѣнд прїмѣвара'мї скѣтнѣ о петрекѣїз кѣ грѣадѣ,
А тале дїмїнеде нїмїк 'мї ор фолосї.
Dar' znde мѣ воїѣ пѣлнѣе, пе чїнѣ оїѣ пѣне вїна?
Аша 'мї а фост ѣрсїта, дїн вѣчї с'а хотѣрѣт:
Сѣ вѣзѣ тѣрѣл de аѣр, dar' сѣ нѣ'л прїнѣѣ кѣ шѣна;
Сѣ фїѣ еѣ мѣртѣрїе ла чел чеї ферїчїт.
Шї ч'ар фї de вїїацѣ, кѣнд ар лїпсї а марѣл?
Ла ч'ар венї лѣмїна, de н'ар маї фї шї норї?
Аѣ вїне ферїчїреа, сѣ н'адѣкѣ пѣ харѣл,
Дїн каре вѣнд одатѣ, дн леѣеї скрїс сѣ торї?
De н'ар маї фї ка мїне, шї алцї ловїдї de соарте,
De н'ашї vedeа дн лѣме, маї мѣлцїї пещерїчїдїї,
А кѣрора вїїацѣ а фост кїп пѣн' ла моарте,
Шї карїї пентрѣ зна, ка мїне'с осѣндїдїї!
Аскѣлѣтѣ ѣрсїтѣ! Ън dar' те роѣ одатѣ,
De време че пе мїне, тѣ маї пелорочїт,
Сѣ крѣдїї зн сѣфлет повїл, о фадѣ пѣнѣтїнатѣ,
Кѣї сїнгѣр дн вїїацѣ, крѣдїнцѣ ам фост жертѣїт.
Днгрѣдѣїеїї тїранѣ, дн зїле de'н трїстаре
Сѣ кѣѣете ла мїне, сѣ'мї деа врезн сѣспїн,
О лакрѣмѣ дїн окїї, че прїн а са вѣрсаре
C'adene трандафїрѣл de пре торѣмїтѣ'мї лїн.
А. М.—нѣ.

Грешале de дндрептат:

Дн Нрѣ 10 ф. 74 deadреанта дн лок: каре стаѣ дн контраст, зї: каре нѣ стаѣ дн контраст шчл.; ла ф. 76 че дн тїкѣлоасе de ачелеа веа-кѣрї, зї: дн тїкѣлоаселе ачелеа веакѣрї шчл.; ф. 77 deастѣнга дн лок: аколо кѣ темѣїѣ de але мїнцїї, чїтеѣе: кѣ темѣїѣрї de але мїнцїї шчл.